

Sesida dals

17 da matg 2022

Communitgà ils

19 da matg 2022

Protocol nr.

459/2022

Ovra electrica da la citad da Turitg (ewz)

Approvaziun da la regulaziun transitorica per la dotaziun da l'aua restanta

Ovra electrica Casti Vest

I. Situaziun da partenza

1. **L'Ovra electrica da la citad da Turitg** (numnada qua sutvart **ewz**) utilischa la Gelgia cun ses affluents e cun ses auas laterals tranter Cunter e Casti. L'Ovra electrica Casti Vest è en funcziun dapi ils 10 da fanadur 1949. La ewz ha l'intenziun da renovar la concessiun per l'Ovra electrica existenta Casti Vest. La concessiun dal dretg da las auas vertenta per l'Ovra electrica Casti Vest (Burvagn – Casti) è vegnida approvada ils 3 da fanadur 1942 dal Cussegl pitschen da quella giada (prot. nr. 1720/1942). Il dretg d'utilisaziun scada ils 2 da fanadur 2022. Ina dumonda d'approvar la concessiun ed il project è vegnida inoltrada ils 22 da december 2021 al chantun a medem temp cun la dumonda da relaschar mesiras provisoricas (regulaziun transitorica per la dotaziun da l'aua restanta). Plinavant èsi previs da prender mesiras a favur da la protecziun dals peschs tar la serra d'accumulaziun Burvagn (cf. conclus da la Regenza dal chantun Grischun dal 1. da settember 2015 [prot. nr. 769/2015] e dals 22 da zercladur 2021 [prot. nr. 568/2021]).
2. La cunvegna pertutgant la regulaziun transitorica da l'utilisaziun da la forza idraulica da la Gelgia en l'Ovra electrica Casti Vest han las votantas ed ils votants acceptà ils 5 da november 2021 (vischnanca d'Alvra) resp. ils 28 da november 2021 (vischnanca da Surses). Il medem vala per la nova concessiun dal dretg da las auas che scada ils 30 da settember 2050.

3. Per cuntinuar cun il manaschi da l'Ovra electrica Casti Vest èsi necessari d'adattar architectonicamain las tschiffadas d'aua Burvagn, Balandegn ed Ava da Mulegn, quai per garantir las restituziuns da l'aua da dotaziun. Las adattaziuns architectonicas per ils indrizs da dotaziun na pon betg vegnir realisadas fin il termin da scadenza da la concessiun existentia, ils 2 da fanadur 2022. Per quest intent duai vegnir garanti l'ulteriur manaschi dal stabiliment en il senn da las mesiras provisoricas tenor l'art. 47 da la Lescha davart il dretg da las auas dal chantun Grischun (LDAG; DG 810.100).
4. Ils parameters areguard l'ecologia da las auas per las ovras electricas da la ewz en il Grischun Central tenor l'art. 80 da la Lescha federala davart la protecziun da las auas (LPAuas; CS 814.20) èn vegnids fixads en moda giuridicamain valaivla en la disposiziun davart la sanaziun da l'aua restanta (conclus da la Regenza dals 20 da december 2016, prot. nr. 1109/2016). En quest connex è vegnì constatà in basegn da sanaziun er per la tschiffada d'aua Burvagn. En il senn d'ina soluziun generala e per pussibilitar ina buna soluziun da sanaziun per la Gelgia en la planira da Rona èsi vegnì desistì da prender mesiras da sanaziun a la tschiffada d'aua Burvagn. En la disposiziun da sanaziun ha la Regenza gia prendì enconuschientscha en moda prospectiva dal fatg, che la grupp da lavur resguarda ina restituziun da l'aua da dotaziun davent da la serra d'accumulaziun Burvagn sco cunvegna. La restituziun da l'aua da dotaziun duai correspunder a la quantita minimala da l'aua restanta tenor l'art. 31 al. 1 LPAuas (ca. 800 l/s) per il cas ch'ils dretgs da las auas per l'Ovra electrica Casti Vest na pon betg vegnir renovads senza interrupziun l'onn 2022 e suenter la scadenza da la concessiun vertenta.
5. A partir da la fin da la concessiun, ils 2 da fanadur 2022, sto la ewz sut quest aspect realisar uschè svelt sco pussaivel las quantitats d'aua restanta e d'aua da dotaziun ch'èn fixadas en la concessiun dal dretg da las auas nr. 1030063 dals 22 da december 2021, e quai pia da princip independentamain dal plan da construcziun ed independentamain dals termins da las lavurs da construcziun vi da l'implant. Per il temp transitoric, che dura a partir da la fin ordinaria da la concessiun, dals 2 da fanadur 2022 fin ch'ils implants da dotaziun èn

engrondids, sto la ewz restituir ina dotaziun fixa simplifitgada durant l'entir onn sur la serra existenta.

6. Cun la dumonda dals 22 da december 2021 proponan la ewz sco er las vischnancas da Surses e d'Alvra d'approvar la soluziun transitorica concernent la dotaziun da l'aua restanta (propostas lit. D e lit. E, mesiras provisoricas) a la serra d'accumulaziun Burvagn a partir dals 3 da fanadur 2022 fin che la restituziun da l'aua restanta è realisada cun agid d'ina turbina da dotaziun.

II. Posiziuns

1. En il rom da la procedura da consultaziun han ils suandants posts specialisads chantunals inoltrà lur posiziuns:
 - **Uffizi per industria, mastergn e lavur (UCIML)**, 11 da favrer 2022
 - **Uffizi per il svilup dal territori (UST)**, 15 da favrer 2022
 - **Uffizi da gaud e privels da la natira (UGP)**, 2 da mars 2022
 - **Assicuranza d'edifizis (GVG)**, 3 da mars 2022
 - **Uffizi da construcziun bassa (UCB)**, 11 da mars 2022
 - **Uffizi per la natira e l'ambient (UNA)**, 18 da mars 2022
 - **Uffizi d'energia e da traffic (UEnTr)**, 22 da mars 2022
 - **Uffizi da chatscha e pestga (UCP)**, 29 da mars 2022 e 4 d'avrigl 2022

Ils posts specialisads chantunals n'han exprimì naginas objecziuns da princip cunter la soluziun transitorica prevista. Ma els han proponì differentas cundiziuns.

2. Las **vischnancas concessiunaras e da domicil Surses ed Alvra** desistan da prender posiziun.
3. En sia posiziun dals 11 da mars 2022 sa referescha l'**Uffizi federal d'energia (UFE)** a l'art. 58a da la Lescha federala davart l'utilisaziun da las forzas d'aua (Lescha davart il dretg da las auas, LDA; CS 721.80), tenor il qual las novas prescripziuns concernent l'aua restanta stoppian vegnir applitgadas senza

restricziun il pli tard 5 onns sunter la scadenza da la concessiun. Cun l'urari previs possia questa prescripziun vegnir observada, uschia ch'il UFE è per-enclieg cun las propostas en lit .D ed en lit. E tenor la dumonda da la ewz sco er da las vischnancas da Surses e d'Alvra, e na fa naginas propostas en chaussa.

4. En sia posiziun dals 13 d'avrigl 2022 sa referescha l'**Uffizi federal d'ambient (UFAM)** ad ina limitaziun temporara da las mesiras, a las dotaziuns da l'aua restanta dals auas laterals Balandegn ed Ava da Mulegn sco er al dinamisar la deflussiun tras auas grondas artificialas. Deflussiuns d'auas grondas en furma da derschentadas èn ina part integrala da la procedura da concessiun e d'approvaziun dal project Ovra electrica Casti Vest, ch'è parallelamain en curs, e n'èn betg in object da la procedura qua avant maun. Per restituir l'aua da dotaziun a las tschiffadas d'aua Balandegn ed Ava da Mulegn èsi necessari da prender mesiras da renovaziun. Las mesiras da renovaziun èn ina part integrala da la procedura da concessiun e d'approvaziun dal project Ovra electrica Casti Vest, ch'è parallelamain en curs, e che n'è betg in object da la procedura qua avant maun.
5. Uschenavant che quai è necessari, vegn il cuntegn da las posiziuns sco er da la dumonda e dals documents dal project tractà pli detagliadamain en las consideraziuns qua sutvart.

III. Consideraziuns

1. L'object da la dumonda ch'è vegnida suttamessa a la Regenza, è l'approvaziun da la regulaziun transitorica concernent la dotaziun provisorica da l'aua restanta a la tschiffada d'aua existenta Burvagn da l'Ovra electrica Casti Vest a partir da la nova perioda da concessiun sco er la realisaziun tecnica da questa regulaziun.

Tras la regulaziun transitorica na sa midan betg ils parameters areguard il dretg da las auas, ch'èn vegnids concedids a las ovas electricas actualas

resp. na sa midan betg ils dretgs d'utilisaziun che ston vegnir concedids da nov (sco las cotas da las retratgas e da las restituziuns d'aua, la quantidad d'aua utilisada e.u.v.). La quantidad d'aua utilisabla vegn reducida correspondentamain. Cun agid d'ina regulaziun transitorica duai la finala vegnir reglà l'ulteriur manaschi, fin che las prescripziuns che ston vegnir determinadas en il rom da l'approvaziun currenta da la concessiun e dal project, èn realisadas. Quest cas è (almain parzialmain) cumparegliabel cun ils causals da l'art. 47 LDAG, tenor il qual la Regenza po prender las mesiras provisoricas che permettian da cuntinuar cun il manaschi e che survegnan in stadi effectiv u legal u che mantegnan interess periclitads, sche las modalitads per utilizar la forza idraulica n'èn anc betg fixadas areguard la scadenza d'ina concessiun.

Perquai che las pretensiuns e las cundiziuns per prelevar aua durant in temp transitoric ston vegnir fixadas (art. 29 ss. LPAuas) e perquai ch'i ston vegnir examinadas per quest intent las mesiras necessarias vi dals implants idraulics (tschiffadas d'aua) existents, sto la dumonda vegnir giuditgada en il rom d'ina procedura d'approvaziun dal dretg da las auas tenor ils art. 57 ss. LDAG. En quest connex stoi vegnir constatà, che la renovaziun da tut las tschiffadas d'aua da l'Ovra electrica Casti Vest (incl. sanaziun da la protecziun dals peschs) sco er che las deflussiuns d'aua gronda en furma da derschentadas n'èn betg objects da la procedura qua avant maun en vista da lur concepziun definitiva.

2. En il conclus da la Regenza dals 20 da december 2016 (prot. nr. 1109/2016) concernent la sanaziun da l'aua restanta da las ovras electricas en il Grischun Central, ha la Regenza prendì enconuschientscha, che la gruppa da lavur ha considerà sco transitoricamain cunvegnenta ina restituziun da l'aua da dotaziun fixa simplifitgada dad arrundà ca. 800 l/s durant l'entir onn davent da la tschiffada d'aua Burvagn, quai correspondentamain a la quantidad minimala d'aua restanta tenor l'art. 31 al. 1 LPAuas en la dimensiun da Q_{347} da 775 l/s, e quai per il cas ch'ils dretgs da las auas per l'Ovra electrica Casti Vest na pon betg vegnir renovads senza interrupziun suenter la scadenza da la concessiun vertenta (ils 2 da fanadur 2022).

3. En ina notizia d'acta da la ewz dals 22 da mars 2022 concernent la «dotaziun transitorica e d'urgenza Burvagn», ch'è vegnida inoltrada suenter la dumonda d'approvaziun, vegnan mussadas – en in studi da variantas – differentas pussaivladads per restituir l'aua da dotaziun a la tschiffada d'aua Burvagn. La varianta che vegn proponida en questa notizia d'acta e che na pretenda naginas lavurs da renovaziun, permettes da restituir l'aua da dotaziun necessaria da ca. 800 l/s a la tschiffada d'aua Burvagn sur il dissablunader existent.
4. La soluziun transitorica che vegn proponida da la ewz per la dotaziun da ca. 800l/s davent da la tschiffada d'aua Burvagn, vegn giuditgada da las autoritads spezialisadas (Confederaziun e chantun) sco suonda:
 - a) Il UEnTr constatescha en ses giudicament che la dumonda possia vegnir acceptada ord vista dal dretg da las auas. La soluziun transitorica concernent la dotaziun da var 800l/s sur il dissablunader existent davent da la tschiffada d'aua Burvagn resguardia tant ils facturs ecologics sco er ils facturs economics. Ultra da quai saja il proceder temporar previs accordà cun la sanaziun a favur da la protecziun dals peschs e cun l'engrondiment da la turbina da dotaziun a la serra d'accumulaziun Burvagn sco er cun las renovaziuns dals indrizz da dotaziun a las tschiffadas d'aua Balandegn ed Ava da Mulegn.
 - b) Tenor la posiziun dal UFAM na chaschunia la regulaziun transitorica nagins problems specifics en il sector da la biodiversitad terrestre ed en il sector da la cuntrada, tant pli ch'i n'èn pertutgads nagins inventaris federals. Dentant na sa mussia nagina limitaziun dal temp transitoric, quai che na para spezialmain betg optimal en vista a la restituziun dinamica da l'aua restanta da l'avrigl fin il november, uschia ch'i vegn plazzada per ina cundiziun ina proposta formulada en moda correspudentamain averta.

En il rapport davart l'aua restanta per la nova concessiun vegnan proponidas ina dotaziun d'enviern da 775 l/s tenor l'art. 31 al. 1 LPAuas ed ina dotaziun dinamica da stad da 500 l/s al postament da la serra plus ina cumponenta dinamica da 30 pertschient da l'affluent da la Gelgia a Bur-

vagn fin maximalmain 3000 l/s. Cun proponer quai sustegnìa il UFAM la proposta da la ewz e da la gruppà da lavur en il rom d'ina regulaziun transitorica limitada per la dotaziun durant l'entir onn en la dimensiun dad 800 l/s a la serra d'accumulaziun Burvagn.

- c) Tenor il UNA saja la motivaziun da la soluziun transitorica chapaipla e possia vegnir acceptada cun las mesiras da cumpensaziun ch'èn gia vegnidas realisadas «Revitalisaziun da la Landwasser e da la sbuccada da l'Alvra» sco er cun la dotaziun da ca. 800 l/s davent da Burvagn. La regulaziun transitorica stoppia però vegnir limitada temporarmain. Ina prolungaziun possia mo vegnir imaginada, sch'i possian vegnir fatgs valair motivs objectivamain stringents e betg previsibels.
 - d) En sia posiziun dals 4 d'avrigl 2022 constatescha il UCP concernent la soluziun transitorica, che tras la restituziun da l'aua da dotaziun or dal dissablunader na dastgia il grad da turblament da la part sut dal flum betg sa differenziar marcantamain da quel da l'affluent en il lai d'accumulaziun Burvagn. Ultra da quai stoppian la calibraziun e la surveglianza da la quantitat da l'aua da dotaziun vegnir documentadas durant il temp transitoric ed en cas da basegn stoppia la documentaziun vegnir surdada al UCP e/u al UNA.
 - e) Ord vista dal UFE, dal UCIML, dal UST, dal UCB, dal UGP e da la GVG n'èn vegnidas fatgas naginas remartgas u naginas cundiziuns en la procedura qua avant maun.
5. Ord vista da la Regenza vali da constatar cun giuditgar la dumonda da la ewz sco er da las vischnancas da Surses e d'Alvra particularmain il suandant:
- a) In fatg en il senn da l'art. 47 LDAG è avant maun tras il basegn temporar per ordinar ina regulaziun transitorica. La concessiun ordinaria per l'Ovra electrica Casti Vest scada ils 2 da fanadur 2022. Fin quel mument n'èsi betg pussaivel da realisar las mesiras architectonicas per installar ils indrizz da dotaziun definitivs. Per pudair garantir la cuntinuaziun dal mana-

schi da l'ovra electrica dovri ina regulaziun transitorica. La regulaziun transitorica proponida resguarda da princip las disposiziuns ch'èn vegnidas fixadas en la disposiziun concernent l'aua restanta dals 20 da december 2016 (prot. nr. 1109/2016). Cun la quantitad d'aua da dotaziun fixa per l'entir onn da var 800 l/s vegn obtegnida – fin che la tschiffada d'aua è renovada definitivamain – ina soluziun simplifitgada, però (quantitativa-main) en il rom da la dimensiun Q_{347} tenor l'art. 31 al. 1 LPAuas.

- b) Medemamain po la Regenza surpigliar las explicaziuns dals posts spezialisads areguard il giudicament e la valitaziun da la tscherna da la varianta per la restituziun transitorica da l'aua da dotaziun davent da la serra d'accumulaziun Burvagn. Las cundiziuns che vegnan proponidas dal UCP sa mussan sco raschunaivlas e cunvegnentas e ston vegnir integradas en il conclus.
- c) En vista a la renovaziun da la concessiun è la Regenza da l'avis, che la limitaziun temporara per la soluziun transitorica saja cunvegnenta. Questa soluziun transitorica vegn proponida dal UNA e dal UFAM per realisar per realisar las mesiras necessarias a favur da la protecziun dals peschs e per restituir l'aua restanta cun agid d'ina turbina da dotaziun. Ina limitaziun temporara fin ils 31 da december 2024 para adequata e suffizienta a la Regenza. Questa limitaziun temporara sto vegnir integrada en il conclus.
- d) Sa basond sin las analisas e sin las explicaziuns da la ewz sco er sa basond sin las posiziuns dals posts spezialisads vegn la Regenza a la conclusiun, che la quantitad transitorica da l'aua da dotaziun ch'è prevista en la dumonda, sco er la varianta da realisaziun per restituir l'aua da dotaziun possian vegnir approvadas. Quest proceder è tant ecologicamain sco er economicamain ina soluziun equilibrada.

La permissiun da prelevar aua tenor ils art. 29 ss. LPAuas po vegnir concedida per la tschiffada d'aua Burvagn fin ils 31 da december 2024. Qua avant maun poi vegnir laschè avert, sche las cundiziuns che ston vegnir relaschadas qua, vegnan relaschadas en il rom da la permissiun ch'è gia

vegnida concedida, sche la permissiun sto vegnir reconsiderada ubain sch'i sa tracta d'ina nova permissiun autonoma. Decisiv è unicamain il fatg, che las cundiziuns vegnian limitadas cleramain areguard il temp. Per quest intent poi vegnir renvià al fatg, ch'igl exista in summa per la tschiffada d'aua ina clera obligaziun da far ina sanaziun a favur da la protecziun dals peschs. L'ordinaziun da l'obligaziun da far ina sanaziun a favur da la protecziun dals peschs (conclus da la Regenza dal 1. da settember 2015, prot. nr. 769/2015) vegn pia prolungada – en coordinaziun cun la limitaziun temporara da la regulaziun transitorica qua avant maun – per 2 onns fin ils 31 da december 2024. Il pli tard fin quel mument ston las lavurs da renovaziun a la tschiffada d'aua Burvagn esser terminadas.

6. Tenor l'art. 32 LDAG è il chantun autorisà d'adossar a la petenta resp. a la concessiunaria ils custs che resultan cun tractar dumondas. Resguardond ils custs d'administraziun necessaris sco er l'autezza da las taxas da dumondas cumparegliablas è ina taxa administrativa da 1200 francs adequata en il cas qua avant maun.

IV. Decisiun

Suenter avoir examinà la dumonda da l'Ovra electrica da la citad da Turitg (ewz) dals 22 da december 2021, suenter avoir prendì invista dals documents decisivs, sa basond sin ils art. 47, 52 ss. e 57 ss. da la Lescha davart il dretg da las auas dal chantun Grischun (LDAG; DG 810.100), sin basa da las consideraziuns qua survast sco er sin proposta dal Departament d'infrastructura, energia e mobilitad

concluda la Regenza:

1. Approvaziun da la soluziun transitorica per la restituziun da l'aua da dotaziun

- 1.1 La soluziun transitorica per la restituziun da l'aua da dotaziun a la tschiffada d'aua Burvagn da l'Ovra electrica Casti Vest tenor la dumonda da la ewz dals 22 da december 2021 vegn approvada en il senn da las ordinaziuns qua sut-vart.
- 1.2 La permissiun da prelevar aua per l'Ovra electrica Casti Vest (Burvagn – Casti) dals 3 da fanadur 1942 (prot. nr. 1720/1942) a la tschiffada d'aua Burvagn resta concedida suror la fin da la concessiun dals 2 da fanadur 2022 en il senn d'ina soluziun transitorica tenor l'art. 29 al. 1 da la Lescha federala davart la protecziun da las auas (LPAuas; CS 814.20) cun las suandantas cundiziuns:
 - 1.2.1 A partir dals 3 da fanadur 2022 ston vegnir restituids tenor ils art. 31 ss. LPAuas durant l'entir onn var 800 l/s aua da dotaziun a la tschiffada d'aua Burvagn. La dotaziun sto vegnir fatga sur il dissablunader. Questa soluziun transitorica è limitada fin ils 31 da december 2024.
 - 1.2.2 Il grad da turblament tras la restituziun da l'aua da dotaziun dal dissablunader na dastga betg sa differenziar marcantamain da quel da l'affluent en il lai d'accumulaziun Burvagn. Sin dumonda ston las cumprovas correspondentas vegnir preschentadas a l'Uffizi da chatscha e pestga (UCP) e/u a l'Uffizi per la natira e l'ambient (UNA).
 - 1.2.3 La quantidad da l'aua da dotaziun tenor la regulaziun transitorica sto la ewz documentar cun ina calibrasiun e cun ina surveglianza durant il temp transitoric ed en cas da basegn preschentar al UCP e/u al UNA.
 - 1.2.4 Fin il pli tard ils 31 da december 2024 ston vegnir realisadas las mesiras a favur da la protecziun dals peschs.

- 1.3 Ina prolungaziun da la regulaziun transitorica sunter l'onn 2025 è pussaivla mo, sch'i èn avant maun motivs objectivamain stringents e betg previsibels. In'eventuala prolungaziun dal termin dovra obligatoricamain ina dumonda formala a maun dal chantun e l'approvaziun da quella dumonda.

2. Custs da procedura

Ils custs per tractar questa dumonda, che consistan da:

– la taxa d'examinaziun	fr.	1 200.00
– las taxas d'emissiuin e da comunicaziun	fr.	<u>432.00</u>
total	fr.	<u>1 632.00</u>

van a quint da la ewz e ston vegnir pajads entaifer 30 dis suenter la consegna da quest conclus cun il cedel da pajament agiuntà a l'Administraziun da finanzas dal Grischun, Cuir, sin il conto da posta 70-187-9, e quai sco suonda:

- conto 421001 6110.10 (taxa d'examinaziun dal UEnTr)	fr.	1 200.00
conto 421001 1200.100201 (taxas per acts uffizials)	fr.	432.00

3. Exposiziun publica

Quest conclus sto vegnir exponì publicamain cun ils documents respectivs durant 30 dis. L'exposiziun sto vegnir publitgada en il Fegl uffizial chantunal (art. 59 en cumbinaziun cun art. 56 al. 1 LDAG).

4. Indicaziun dals meds legals

Cunter quest conclus poi vegnir fatg recurs entaifer 30 dis dapi la communicaziun dal conclus tar la Dretgira administrativa dal chantun Grischun, Obere Plessurstrasse 1, 7000 Cuir, e quai a norma da l'art. 49 al. 1 lit. d da la Lescha davart la giurisdicziun administrativa (LGA; DG 370.100). Il recurs sto cuntegnair la pretensiun giuridica, ils fatgs ed ina motivaziun. Ed al recurs ston vegnir agiuntads il conclus contestà ed eventuels meds da cumprova.

5. Copia senza agiuntas a:

- Oвра electrica da la citad da Turitg, Tramstrasse 35, chascha postala, 8050 Turitg (posta A Plus)
- Vischnanca da Surses, Veia Cantunala 57, 7453 Tinizong (posta A Plus)

- Vischnanca d'Alvra, Veia Baselgia 6, 7450 Casti (posta A Plus)
- Uffizi federal d'energia (UFE), 3003 Berna (posta A Plus)
- Uffizi federal d'ambient (UFAM), 3003 Berna (posta A Plus)
- Departament d'economia publica e fatgs socials
- Uffizi per il svilup dal territori
- Uffizi per industria, mastergn e lavur
- Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient
- Uffizi per la natira e l'ambient
- Departament da finanzas e vischnancas
- Controlla da finanzas
- Assicuranza d'edifizis
- Archiv dal stadi
- Uffizi da construcziun bassa
- Uffizi da gaud e privels da la natira
- Uffizi da chatscha e pestga
- Uffizi d'energia e da traffic (per mauns dal cataster da las ovras idraulicas)
- Departament d'infrastructura, energia e mobilitad

En num da la Regenza

Il president:

A handwritten signature in black ink, appearing to read "M. Caduff".

Marcus Caduff

Il chancelier:

A handwritten signature in black ink, appearing to read "D. Spadin".

Daniel Spadin